

Heino Hallikmägi.
VII kl.

Ühest erilisest linnukesest

Raamatutest olin lugenud, kui panna kanamuna varespessa, siis haub vares kanapoja välja. Ma tahtsin ka proovida, kas see on õige, ja panin kanamuna öökullipessa.

Tahtsin juba nädala pärast poega ära tooma minna, aga ema ütles: „Oota veel kaks nädalat.“ Olin nii erutatud, et see haudumisaeg ei tahtnud kuidagi lõppeda. Lõpuks saabus tähtpäev, mina ronisin pesa juurde ja - kanapoe oligi munast koorunud. Pesas siuksus väike kollane tibu. Ta oli aga väga nälgane. Öökull oli talle toonud ühe varesepoja, aga mida teeb kanapojuke varesega.

Hui ma kanapoja koju tõin, hakkas tal hirmus külm ja ta siuksus haledasti. Ma ei asanud temaga midagi peale hakata. Andsin talle süüa ja jua, aga tema

siirusus ikka edasi. Siis mässisin ta vatisse. Arvatavasti hakkas tal nüüd sae ja ta jäi vait. Kuid varsti laskis ta jälle kisa lahti, ajas noka laiali ja palus süüa.

Siis tegin talle saapakarbist maja ja sooderdasin selle vatiga. Esimese ääre lõikasin aga lahti ning panin sinna leivapuru ja piima. Varsti harjus ta oma majakesega nii ära, et ei tahtnud sealt välja tullagi.

Ta kasvas suuremaks ja muutus ka uudishimulisemaks. Kord kõndis ta toas ringi, jäi jalgupidi tooli alla ja sai jalust haavata. Me sidusime ta jalad lahasse, nüüd käis ta vaevaliselt, kuid varsti oli ta jälle terve nagu ennegi.

Suve lõpu poole hakkas ta juba õues käima ja varblasi kimbutama. Kui varblane läks kanade toidu kallale, jooksis kanake kohe sinna ja hirmutas varblased emale. Nii ta kasvas ja kesus, kuni oli päris suur kana. Ent ta oli hoopis kodusem kui muud kanad, käis toas ja otsis inimeste seltsi, pidades neist rohkem kui omasugustest. Mina aga harjusin temaga

nüivõrd, et olles koolist koju tulnud, otsisin
alati ta üles, söötsin teda ja ajasin juttu.
Temaagi näis mind tundvat ja austavat
kui oma elupäästjat.

Aga usute või ei, tema munetud munad
olid palju ettemad kui kanamunad üld-
se saavad olla.

Endel Ülevain.
VI kl.

Kevad.

Päike oma kuldsed kiired
kevadele pühendab.

Põllupinnalt lumi kiirelt
nõretades põgeneb.

Põldudel kui lumi läinud,
rukkioras hajendab.

Põllu kohal lõoke käinud,
õhk nü armsalt virvendab

Sarapikus lehekütkest
sinililled tärkavad.

Laste väikesed käekesed
lilleõisi nopivad.

Silva Fedre,
Sirje Laanmäe.
VII kl.

Naturalistide ekskursioon Kurtnasse.

1. Kurtnast ja ta ümbrusest.

Ekskursioon Kurtnasse oli väga huvitav, sest seda asulat ümbritseb väga kaunis loodus. Läbi Kurtna voolab allikaterikas jõeke, seal on kaevatud palju avaraid tiike, aga läheduses voolab suur Kiisa jõgi. Jões käisime meiegi ujumas. Vesi oli küll veidi sogane, sest Kõhila tehased lasevad oma roiskveed Kiisa jõkke. Aga meie, kuivamaa lapsed, ei võinud sellest küsida, ujusime ikkagi.

Varemalt oli selles jões olnud palju forelle, nüüd on kõik kalad hävinud. Et forellid täiesti ei kaoks, on Kurtna allikaterohkesse paisjärvekesse toodud mitu tuhat forellimaimu, kes nüüd kenasti kasvavad. Söotsime neid saiaaasukestega.

Foellid on haruldasett vilkad: nad lausa lendavad saagi järele. Nad toituvad mõnel määral putukatest, keda rasksti! õhust püüavad. Mulle meenub õpetaja Praarli jutustus foellide saatusest Ahja-Tavaskojas. Ahja jões oli väga palju foelle olnud. Kui aga hakati kodanlikul ajal Tartu-Petseri raudteed ehitama, ahvatlesid foellid nii ehitajaid kui ka survitajaid röövpüügiks. Püüti prussakatega ja püüti jõgi tühjaks. Röövpüük ja reisveed - need on kalade hukk. Ahja-Tavaskoda on praegu looduskaitseala ja seal leidub jälle foelle, aga Kiisa järge ei sigine nad vist niipea. Naturalistid aitavad igati kaasa, et loodus oleks kaitstud, et ta oleks ilus ja rikas.

Nagu juba märkisin, Kurlna loodus on väga ilus. Teel sinna läbisime metsatuka. Teeääred olid täis lilli, mets lõhnas mustikavartest ja pehmest samblast. Päike kõrvetas, männid levitavad meeldivat aroomi. Meil oli kõigil janu, sest vett oli vähe kaasas, seepärast ohkasid kõik kergendatult, kui üle oru paistsid Kurlna linnukasvatuse hooned.

Kui olime tutvunud linnukasvatuse hooned ja katsejaamaga, tulime linnutiikide juurde.

Siin kallastel olid väikesed künnad, mis meenu-
 taid kupleid ja vooi. Väikesed tammist voolas
 veri kohinaga alla. Kll orus aga kasvavad suu-
 red leinakased. Üldse oli siin nii meeldiv
 ja ilus ning lisaks veel palju õppida, see-
 pärast jättis ekskursioon Kurtnasse miile sü-
 gava mulje.

2. Linnukasvatuse katsejaam.

 Jõudnud Kurtna asulasse, külasta-
 sime kõigepealt haudejaama. Sise-
 nesime keskmise suurusega majja, kus
 meid vastu võtsid lahed tibuemade pere-
 mehed. Võrdlemise avaras ruumis seisis
 kolm suure kapi taolist masinat, mis olid
 varustatud mitmesuguste lambikeste ja nupu-
 kesteaga. Need olid inkubaatorid. Nupu-
 keste kaudu reguleeritakse inkubaatorites
 temperatuuri ja niiskust. Suurim neist
 inkubaatorist mahutab 39.000 muna,
 väikseim aga 15.000. Viimast kasuta-
 takse hanemunade kautamiseks.

Kuivnäs peetakse kahte tõugu hanesid: tuluuse ja emdeneid. Kanu on seal kolme tõugu: valged leghornid, rjuukämpširid ja üks vähetuntud lihakana tõug.

Kuivna kanalad on tehnikaga hästi varustatud, tööd mekhaniseeritud: on kuivsooda-automaadid, munad korjatakse käruga, et neid oleks kerge kanda. Kanalatest on juba ammu kadunud õrred, nende asemele on tulnud võrgud, mis asetatud sõnnikukastidele. Kanalas kasutatakse sügavallapanu nagu Keitna sorvhoori kanalaski. Turbapuru, mis segatud õlehekslitega, on laotatud kogu boxsis 40-60 sm paksuselt põrandale. Allapanu vahetatakse ainult kord aastas, see kergendab talitaja tööd mitmekordselt. Kontrollkanalas on talitajal aga nagunii palju rohkem tööd kui tootmiskanalas. Siin tuleb talitajal nummerdada kõik munad kana tiival oleva numbriga ja see kanda ka vastavasse raamatusse, et aasta jooksul kindlaks teha, kui palju on kana munenud. Numbrid munadel aga aitavad meid kindlaks teha, missugused on neist kõrgetoodanguliste kanade omad, missuguste kana-

de munad on kõige suuremad jne. Kui me aga kõrgetoodanguliste kanade munadest hantame välja tibud, on ka nendel kõrge munatoodang, sageli suurem kui oli emadel. Nii paraneb kanatõug uute järglaste kaudu. Kurtnas ongi keskmine munatoodang kana kohta aastas 235 muna. Mäoülevad aastad ning meie tõuaretajate töö tulemusena, mida tehakse Kurtnas, Kehtnas ja teisel, jõuab Eesti NSV järel Inglismaale ja teistele kuulsatele linnukasvatuse maadele.

Kurtna tibude laagrid on metsast ümbritsetud. Mets kaitseb laagreid külmade tuultest, aga siin liigub ka rebaseid ja pesitseb kanakulle. Kord oligi üks tibune laagrist välja pääsenud ja metsa äärde jalutanud. Seal kohanud ta kanavarast, kes tahtnud teda murelda. Tibune ütelnud: „Mis sa minuist murrad, kuna olen nii väike! Paremini tule laagrisse ja söö minu ema ära; see on palju suurem.“ Rebane tulnudki. Kui tibune oli traatvõrgu taha vajule pugunud, ütelnud ta rebasele kelmikalt: „Mul polegi ema, sest ma olen inkubaatorist.“

Positiiv ja negatiiv.

Loigu Leena. Nime jäätz. VII kl.

Teel, mis viib meie külast läbi, läheb kaks naist. Üks neist, keskealine Leena, jutustab tulipalavalt teisele, vanemale, midagi, nii et viimane ei jõua kõike järelgi küta. Jutustaja on Loigu Leena. Ta on lühikest kasvut. Tal on heledad punakad juuksed, helesinised silmad ja tädretäheline nägu. Muudu päris sümpaatne Leena on väga jutukas, seepärast hüütakse teda vahel ka Ladra-Leenaks. Ka paistab ta silma oma kadedusega. Seepärast ei saa ta kellegagi hästi läbi. Ikka ta peab kedagi oma terava keelega torkima.

Leenal on küll ka häid iseloomujooni (ta on väga puhas, käib korralikult riides), kuid kadedus ja klatsijutud kaaluvad kõik muu üles.

Nüüdki vehib Leena kätega ja jutustab

midagi innukalt. Nagu võib arvata, veritab ta küla uudiseid. Praegu sammub ta aga karjalauda suunas. Leena teab, et seal on kõin töölisel momendil koos, seepärast ei jäta ta sinnagi sisse astumata.

Laudast kostab liipsmise hääli ja nõude kalinat. Kui sinna ilmub Leena, on laut koke lärmi täis. Leena jutustab tükk aega, peatudes kord ühe, kord teise liipsja juures. Lõpuks, kui töölisel laudast lahkuvad, astub ka Leena külatule ja jätnab kodutud. Temagi tuleb enda meelst töölt.

Ülle Reino. V d.

Võllamäe Päärn.

Eduard Vilde romaanis „Maktra sõda“ on mitu peategelast. Tähtsaim neist on vöitlev talurahvas ise. Ent rahva hulgast tõuseb esile eredaid üksiktegelasi, nagu Ants Tertsius, Võllamäe Päärn, Huntangu Miina jt. Kõige rohkem väärib neist tähelepanu talupoeg-vöitleja Võllamäe Päärn.

Tema on autori lemmikkuju. Päärnale on juba noorusel tehtud ülekohut: mäis võttis temalt ära ta isa talu. Kuid Päärn jätkab kangekaelselt mäisavastast võitlust.

"...Küll sind juba tuntakse, sa kangekaelsete kuningas! Kus üalgi vastuhakkamist ja tõrkumist on, seal oled sina rinamees!... juba sinu isa oli mässaja, terve sinu suguselts on mässajad, aga kõige suurem võllanägu oled sa ise!"

Neid süüdistavaid sõnu paiskas Päärnale Klupja-Priit, ent nad on Päärnale uhkuseks. Võllamäe vägilane ei mätlegi oma kangekaelsust taganeda. Ta näitab oma mehisust ka pease ajal selle toorusele vaatamata. Ta oli kaitsnud vaest väinud orjastidrukut, kellele kubjas oli julmalt kallale tunginud. Ta ei teinud seda mingist siimpaatiast Kaie suhtes, vaid astus välja ülekohutu vastu, õigluse eest. See mässajate kuningas on tugev, julge ja mehine vabadusearmastaja. Tal on kindel eesmärk - maa-meeste võit.

Eduard Vilde romaani „Maatra sõda“ leheküljed on tulvil pilte ja väljendeid, millest ilmneb talurahva ränk orjus, masendav viletsus ja kustumatu viha orjastajate vastu. Selle klassiviha kehastaja on Võllamäe Päärni võitljakuju.

Marianne Järve. 11 kl.

Deediku Madis.

Madis oli kunagi suurtalu peremees. Praegu elab ta üksi oma suures, paljude kõrvalhoonetega talumajas. Madis on elupõline vanapois. Ka tema mõlemad õed olid vanapüüjad. Kuid nüüd on need mõlemad juba ammu mulla alla sängitatud ja kogu majapidamise koorem on Madise õlgadel. Suur see ju ei ole endisega võrreldes: 0,6 hektarit põldu, õunapuuaed, kanad ja ongi kõik. Lehmaga ei viitri ta enam jännata, parem käib kolhoosis tiitel, on vabam elu.

Õieti oleks aeg olnud ammu juba vana-duspäevi pidama hakata, kuid oma silm tahab näha, kas kolhoos on ikkagi vägevam kui tema talu oli olnud. Viimaks ta süiski astus erusse, jäi koduseks. Nüüd ravib ta külas sigu ja teisi koduloomi, kui veterinaararsti pole käepärast.

Räägitakse, et tema õed olevat jätnud talle suure rahalise päranduse. See võib äige olla, sest Madis oli laenanud oma

onupojale suure summa raha auto ostmiseks. Nii et Madisel seda va nodi inka vist on, aga tema välimusest seda küll äelda ei saa. Alati on Madis ühes ja samas heledas, määr-
dunud tööülikonnas, jalas suured kummikud. Selles riietuses näib ta väga naljakas. Jalad on tal käimisel tublisti väljapoole pööratud, käed on rusikas, millest päial püsti taeva poole sihib. Ise ettepoole kummardunult rühkib ta kas lauda või toa, pöö või küla poole. Ega ta poeta poolt sõnagi sellest, et midagi on tema meelest siin maailmas halvasti, aga ometi tundeb kõigest, et tal on pinnukene hinges. Ta ei leia seltsi kellegagi. Küllap see tuleb tema vanast uhkusest, kui tema oli külas tooniandja. Nüüd siin valit-
sevad hoopis teised jõud, kellega temal pole tegemist. Külalised käib tal vähe. Ainult vähesed astuvad tema poole sisse ja siis ka ainult sellens, et kutsuda teda mõnda kodu-
luoma ravima.

Ta hing on kalk ja omandi küljes kinni. Kui sügisel ta araras aias maitsvad õunad punavad, ei ta kutsu ühtegi noort, et neile raputada puu otsast mahlakaid „Luisleppi“, muredaid „Valgeid klaare“, suhkur magusaid

„Martsipane“. Aga siiski, kord ulatas ta mulle viis ilusat õuna ja ütles: „Viie need oma emale, Ja oli kunagi mul tüdrukukes. Oli väga viis laps.“ Nähtavasti saatis ta need õunad mu emale avaniks, et temal, Madisel, väib ehk ema kunagi tarvis minna.

Nii elab Reudiku Madis oma vanapaisielu nagu mingi kivivare möödunud aegadest.

Õilme Asari, V. kl.

Uhtum metsas.

Uhel suvepäeval läksime mustikale. Kui meil nõud täis said, hakkasime rabast välja tulema. Me ei saanud veel kuigi kaugele, kui kuulsime, et keegi kõhatas. Vaatsime ringi, kuid kedagi ei näinud. Tulime edasi, jälle kõhatas keegi.

Nüüd nägime korraga nelja põtra. Üks põder oli teistest suurem: see oli isapõder. Tema ees jaoksid kiiresti emapõder, mullikas ja väike vasikas. Teised jaoksid edasi, aga isapõder jäi meid vahtima. Meie alime hirmu täis. Põder algul lähenes meile, viimaks siiski jaoksis

teistele järele. Mina kartsin ikka ka natu-
ke, ei julgenud kõnelda ega edasi liikuda.
Pärast hakkasin viimaks minema. Pika-
peale rahunesin täiesti ja hiljem oli hea
meel, et nii toredaid metsloomi nägime.
Eriti tore oli isapõder. Tal olid suured
haralised sarved, ta kõnnak oli uhke.
Läks, pea seljas, rind ees, kartmata kedagi.
Kui ta jooksis, siis läks nagu tuul, isegi
suured võsud, põesad ja kõin paendusid
maani.

Nüüd ma mõistan, kui räägitakse, et
põder on metsade uhkus. Kahju, et teda
nüi harva näha saab ja siis ka ainult
hetkeks.

Jüri Sisask.

VII kl.

Põnere!

Pioneerilaagris kipub elu vahel
üksluiseks ja igavaks muutuma.
Nii oli see ka ühel ilusal suveõhtul.
Juba varakult anti käsk magama minna.
Pesime jalad puhtaks ja vastumeelselt roni-

sime voodisse. Sosistasime kaua emavahel, kuid pinatele jäime siiski magama.

Anni kostis öösel vali fanfaar.

Kohe ärkasime ehmunult üles. Ilmus kasvataja ja teatas meile äreval toonil, et bandiidid on varastanud laagri lipu ning meil tuleb viisitamata lippu otsima minna.

Jooksime kõik kiiresti välja. Õues oli väga pime. Lidsime ruttu söökla poole, kus meid teised lapsed ootasid. Kein olid väga erutatud, kuid vanempioneerijuht ütles, et meil tuleb nüüd kartmatult laagri auest võitluse astuda, bandiitidelt lipp ära võtta. Meie tormasime kui meeleatud metsa, aga seal oli veel pimedam kui laagris. Otsisime, mis askasime, aga bandiitidest mitte jälgegi. Anni karjus keegi pois: „Näete, seal nad on!“ Aga samas kõlasid kaks pauku. Mõned kartsid ja viskusid pikali nagu lahingus, teised hakkasid hädaldama, et bandiidid lasevad neid maha. Meie ei kartnud, lohutasime ja julgustasime kartlike ning tormasime sinna poole, kust paugud kostsid. Saabusime mingi lõrre juurde bandiite leidmata. Seal istus laagri

öde. Ta soovistas meile, et bandiidid jätnud
viimases hädas lipu tema kätte, kuid tema
hoidvat pioneeride poole, reedab hirmsad ban-
diidid ning annab laagrilipu meile üle.

Meie pidavat teda aga nüüd bandiitide ust
kaitsma. Meil oli hea meel, et lipp käes,
kuid kahjatesime, et bandiite ei näinud.

Järsku kostis otse lõnke lähedalt puu-
otsast praginat. Seal ülal paistis mingi
must kogu. Käskisime teda alla tulla.

Pika puikleemise peale ta tuli, kui suure-
mad poisid teda alla rebida ähvardasid.

Selgus, et see oli üks kurjategijaist. Nüüd
pinnisime tema käest välja, kus on ta kaas-
lased. Hambaid kiristades näitas ta
pimedusse, põosaste tihnikusse. Jätsime tule-
juurde valve ja tugeva kaitse ja säästisime
teisi bandiite otsima. Suure vaevaga saime
kõik roimariid kätte ja löime nad vang-
dena laagrisse. Siis tuli kasvataja, ütles,
et homme on mängu arutelu, ja käskis
magama minna. Ei meil algul tulnud
kuidagi und. Kui aga lõpuks uinusime,
magasime nagu puunotid vees.

See oli ikka väga tore luuremäng.

Malle Puhkan.

VIII kl.

Mu koduke on...

Minu kodu asetsub metsa ääres. Ta lähedal voolab väike jõene. Maja taga kasvavad üksikud suured kased ja haavad ning oja ääres toomingad. Kevadel, kui puud juba lehte lähevad ja õitsema hakkavad, on sünn võrratult ilus. Oja kaldad valendavad toomeõitest, õu on täis lõhna, mida levitavad õitsevad kruugipuud, kõikjal sumisevad mesilased...

Suvel aga on mu kodu ümber palju väililli. Neid on mu õues ja kolhoosi kajakkeplid ette kollendavad nende õitest. Hommikul, kui ärkan, jookslen kohe õue. Kogu ümbrus on nagu kullaga üle külvatud. Nüü pea kui soojemaks läheb, sumiseb õu taas mesilastest nii suviselt armsasti, et unustad ettevaatuse ja proovid palja jalu muru sametist pehmust. Mõnikord lõppes selline seislus kibeda pistega, aga elukardetav

see ju pole. Nida us kasvavad kummelid ja
 hõõguvad omapärast meeldivat lõhna. Ise on
 nad magusalt pehmed, nagu paitaksid jalga.
 Kui siin natukeneegi kõndida, lõhnavad jalad
 nagu muistsetel idamaa naistel, kellel need kalliste
 rohtudega võitnud.

Meie elumajal on kaks kõvalhoonet: ait
 ja küün koos laudaga. Nad moodustavad kol-
 mest küljest ühe püüdi. Omal ajal kuulus laud
 koos küüniga meile, aga nüüd on kalhoosi valdu-
 ses.

Eluruumi on meil neli: kolm tuba, küün
 ja sahvri. Küün on suur, talvel külm ja kade,
 sest iga päev ei jäta ta suurt ahju kütta.
 Üldse on ta kaasaegses elus võõras, kohmakas
 ja sobimatu ning vajaks ümberhitust. Ega
 meie tubadest ja nende sisustusestki ole suurt rää-
 kida. Nad ootavad tugevamat kätt, kui ema-
 kesel selleks on ohud.

Elanikke on meil neli: ema, mina ja mu
 kaks nooremat õde. Keskmine õde käib Ohe-
 katku algkoolis, aga väikseim mängib kodus.
 Kevadel, kui ema läheb kalhoosipällule, läheb
 mu piriõdeki Enega kooli, sest pole teda ju üksi
 kuhugi jätta. Seal ta siis mängib kuuli teelises
 koolis.

Suvel on minu armsaimaks paigaks kaht

kreepipuude all. Need kasvavad ühes kobaras, nii et kui puud on lehes ja õitsevad, siis istud nagu õitseva halja katusel all. Seal on ka laud ja paar pinki, peenardel aga kasvavad kõrged kollaste õitega taligeorgiinid. Lilled ulatuvad kõrgele, peaaegu poolde puusse. Siin loen ma alati. Kui lilled on pikaks kasvanud, on kreepipuude all vaikne, nagu istuksid õitsvas lehtlas. Pole palav ja on nii rahulik. Võib lugeda, mõtiskella ja unistada. Aga kuhu ka unistused ei vii, koju tulevad nad ikka tagasi.

Raivo Preegel.

Vanaema jutustus.

Aodus on alati nii palju teimetamist, et vähe jääb vaba aega. Askeldad õues, aias, jõeääres — juba ongi päev õhtul. Aga toas, seal on veel suurem ajaviitja — televiisor. See on nagu hellitatud laps, tahab, et teda alati vaadataks, ei anna rahu

xellelegi. Nii jääb mul vähe aega viieks da
oma vanaema seltsis. Ometi armastan temaga
meelldi juttu ajada. Ta mäletab hästi mää-
dunud sündmusi, elgugi et on üle 70 aasta
vana. Kui ta hakkab pajatama, siis on nii,
nagu loed mõnd elavat romaani.

Täna on mul aega, istun vanaema juurde
- diisa Tuisk on ta nimi - võtan paberit ja plii-
atsi ning püüan üles märkida nii, nagu tema ju-
tustab. Teen seda, kuidas oskan.

"See Pärnu ja Viljandi raudtee pandi
alles 1900. aastal esmakordselt käima. Kõige talu-
rahvas käis ikka hobustega linnas põllusaadusi
müütamas. Rongil liikumine oli raske, rahasaa-
mine kehv. Nii 1905. a. sügiselgi säitis sinu
vaarisa hobusega Tallinna sealihama müüma.
Ajalehest oli kuulda streikidest ja rahutustest,
aga Kehtnas oli kõik vaikne ja vaarisa äelnud:
"Mis ma siin ostan, liha läheb viimaks hapuks."
Kõige Tallinnas oli kõik rahutu ja liha ei ostnud
keegi. Ta müünud siis liha 8 kopikat nael, et
muidu ehk jääb sellestki ilma. Kui roju jõudis,
selgus, et mäss juba süügi jõudnud. Kehtna
vallakirjutaja ja kooliõpetaja J. Oras pidanud
koolimajas kõnet ja lasknud "Marseljeeri" laul-
da, nii et koolimaja kõlanud. Kõlm korda laul-

di suure vaimustusega:

„Kauem raudu me kanda ei taha,
ixe kaalast ja köödikud käest...”

Etga valve oli väljas, et strasnikud ei tuleks peale. Nii käidi mitmel korral koos ja rahvas muutus aina rahutumaks. Oli ka neid, kes hakkasid kuritegusid tegema: Lelles lõhkusid viinapoe ja viinavaguni ära. Need vaguni lõhkujad olid parajasti meil, kui tulid Valtust Mart Laurimaa ja külarätsep Lepik ning palju teisi, punane rätik kepi otsas, ning hakkasid rahvast karku koguma. Nad olid viinamonopoli lõhkujate peale väga pahased, ütlesid, et vabariigil ei ole niisuguseid kuritegusid vaja. Laurimaa võttis kõik küla nooremad mehed kaasa ja marsis Järwakanti, sealt edasi Valgu kanti ja Märjamaale. Seal nad olid kuus päeva möllanud, koosolekuid pidanud, mässulaule laulnud, mäisahärrasid kimbutanud, aga mitte põletanud.

Etga kordkordalt tekkisid ikka tulekahjud. Kostis laulugi: „Saksad surevad, mäisad põlevad, aga mäisamaa saab meile antud!”

Ühel öhtul paistis Kehtnasse üksteistkümmend tulekuma. Järgmisel öhtul põles ka Kehtna mäis. Ega seda Häkiküla mehed

põlema pannud, see olla olnud mingi võõras
 salk, kes seda teinud. Meie inimesed ei käinud
 keegi Kehtna tulekahju vaatamas, vahtinud ai-
 nult õuest ja aknast. See põletamine oli nii
 nädalat paar enne jõulu, aga pühadeks olid-
 ki karistajad juba kohal. Hankatud peale
 Nurme küla Matsi talust. Pererahvas olid kot-
 tu ära, nooremad olid korraldanud väikese
 tantsupeo. Eks rahvast tulnud kokku kui murdu,
 mässujuht Mart Laurimaa pidanud väikese mü-
 tingu ja rääkinud rahvale vabadusest, kui äkki
 ilmunud sandarmid sinna ja küsinud: „Kes
 on süün Mart Laurimaa?“ Aga nii pea kui
 tema nime nimetatud, lasknud ta revolverist
 paugu järlepa meisahärra pikta, löönud tule
 surruks ja katsunud aknast välja hüpata.
 Siis läinud hirmsaks laskmiseks, terve naha-
 ga pääsesid vähesed. Kahaksa inimest sai
 surma, paljud haavata. Ühel vaasel tüdrukul
 tõmmatud tiikk peanahka tiikkis juustega maha.

Teisel jõulupühäl tulid sandarmid uuesti
 ja panid selle maja põlema. Kui pererahvas
 koju tuli, leidsid ainult varemed eest.

Siis hakanudki igal pool kinnivõtmise
 ja mässuliste karistamine. Rapla leeritoa
 es, kirikuõpetaja Girgensoni nina all lasti

tema näpunäidete järgi mitu inimest maha. Hehtna vallamaja juures jälle viidud läbi hirmus inimeste peksmine. Aetud kõik mehed kuuteistkümnelt aastast kuni kaheksakümneni vallamaja juurde pealt vaatama. Hehtna mõisa pärast peksmist ei olnud, aga Keava mõisa põletamise pärast oli küll. Alles 1908.-1909. a. ehitas noorherra Lilienfeldt Hehtna mõisa uuesti üles. Pikapeale hakkas asi nagu ununema, aga eks peksmine ja mahalaskmine tekitas rahva südames kustumatu viha, mida ei antud andeks iialgi. Laurimaa oli väitluses langenud, aga kirjutaja Jaan Kallmann ja kooliõpetaja Juhan Oras olid põgenenud Soome. Näed, väitlused edasi, kuni tulid huopis uued ajad."

Nii lõpetas vanaema oma jutustuse. Kuulsin veel temalt sedagi, et suurim karistus oli olnud viissada kepahaopi, ja et kaks meest pääsenud põgenema, väetud hiljem kinni ja saadetud Siberisse.

Noh, ei aidanud midagi need julmad karistused. 1917. aastal võitis ikkagi Oktooberirevolutsioon. Aga mille, näukogude naartele, on kõigi revolutsiooniliste väitlejate mälestus kallid, see pärast kuulemeigi jutte nendest melldi.

Alli Mõtsnik.
VI kl.

Haaks sõbratar.

Maie ja Ilma istusid juba mitu aastat ühes pingis. Vahel tuli tüligi ette, kuid harilikult möödus see kiiresti.

Ühel päeval jäi Ilma haigeks. Maie istus pika kuulipäeva üksinda oma pingis. Tal oli väga igav. Öhtul kuju minnes mõtles Maie, et järgmisel päeval läheb ta Ilmat vaatama. Saabus teisipäev, siis kolmapäev, kuid Maie polnud Ilmale mäeldagi saanud. Irka tuli midagi ette.

Mõne päeva pärast sai Ilma terveks ja ilmus kuoli. Esimese tunni ajal küsis Ilma Maielt: „Miks sa mind vaatama ei tulnud?“ Maie punastas veidi, siis aga teeseldes ükskõiksust, vastas nipsakalt: „Ma lihtsalt ei jõudnud. Kolmapäeval seitis meile täditütar külla. Sinu arvates oleksin ta pidanud üksinda jätma ja külasse jääksma. Ja ega sina sellist terveks inimeseks saanud!“

Ilma ei osanud selle peale sõnagi lausuda. Ka Maie ei rääkinud sellel turnil rohkem midagi, ainult kirtsutas vahel oma tedretähnulist nina. Ometi valutas tal süda. Nii hea on, et pinginaaber istub jälle ta kõrval. Kuupis teine olek on kasulis. Tema tema käitus nii rumalasti...

Kui tund lõppes, lahkusid kõik klassist. Minult Maie ja Ilma jäid klassi, sest nad olid korrapidajad. Maie rõhatas paar korda, siis aga lausus tasa, veidi häbelikult:

„Ilma, ära pahanda, et nii käitusin! Ma mõtlesin tegelikult rogu aja sinule, ainult külastada ei saanud. Olgem jälle head sõbrad edasi! Eks ole, Ilma?“ Pibratar naugutas nõusolevalt pead. Maie mõtles: „Oh kui hea on Ilma! Ta ei jõnni minuga sugugi.“

Tema sõprus oma pinginaabri vastu tugevnes veelgi.

Anne Vilks.

VII kl.

Mets.

on südatahv. Ilus päikseline ilm. Minu
ees kerkib esile kõrge oksapuumets. Ta on
lumest valge ja sädeleb nagu piduhtes.
Puude oksatel pugelduvad õrnad roosanad ja
sinakad varjud. Hüüelsuured kuused liigutavad
tuule käes oksa ja raputavad alla sulgjaid
lumetorte. Peeneksalised kased on paindunud
sädeleva härmatise all ja meenutavad filigraan-
traadikesi. Tegajalt lendab väike tihane, lee-
vise või mõni teine talvelinnuke ja raputab
alla päikse käes sädelevat härmatist. Negla-
selt langeb see lumisele maapinnale ja säde-
leb seal suurte kristallidena nagu hõbe.

Väikesed kuuselapsed on matnud end
ülteni lume alla ja meenutavad kokevaid valge-
kübaralisi kukilaid. Mõni on suurem ja sihva-
kam, nagu alex ta krinolüünis printsess.

Suure käkirikka kuuse atsar kröbistab orav.
Vallatades viskab ta käki alla, hüppab süs
rihelt puult teisele, aga ta järel langeb valget

pehmet lund nagu hõbetelmu.

Nüüd jõuan väikesele lagendikule, kus tagapaol kõssitab kõhukas heinakuhki. Üle lagendiku läheb pikn rada salapäraseid jälgi, mis viivad heinakuhja juurde. See on jänese vaesekse tee, siit on ta läinud nähtavasti einestama. Ta ongi mind juba märganud ja juokseb üle lageda metsa poole. Varsti on ta kadunud, ainult jäljed tunnistavad, et ta siin on käinud. Kahju, et ta mind kardab, nii tore oluks teda lähedalt silmitseda, temaga talvejuttu ajada.

Pöördun ümber ja kõnnin tagasi. Mets on nii ilus ja rahulik. Ta nagu puhkab siigavat talveund. Kõrgel päikesepaistelisel kuuseladval häälitseb tihane tiiu, tiiu, tüts, tüts, tiiu, tiiu! Oi, see on erimeene kevadehääl keset talve. Eemal mängib metsavaluur rähn rütmiliselt oma trummi. Nagu valge samet katab lumi kogu metsa ja maad.

Ellen Vallau
VII kl.Gagarin,
esimene kosmonaut

Fuba muistsel ajal unistas inimene lendamisest kõrgustes. Käesoleva sajandi algul ta teostas selle unistuse ja tänapäeval on lennuk muutunud igapäevaseks sõiduks; kui ma näiteks tahaksin minna vanemale Saaremaal kella, väin säita sinna lennukil. Aga kosmoselennud jäid seni inimesele ikkagi tundmatuks. Nõukogude Liidu teadlased olid siin kah esimestes pioneerides: lasti välja esimene Maa tehiskaaslane, suudeti välja langetada, mis lendas ümber Kuu ja pildistas selle nähtamatut külge. Siis ehitati kosmoselaev, mis maandub ettenähtud punktis ja millega säitrid kosmosesse kaavad Strelka ja Belka.

Äkki, see oli 12. aprillil 1961. a., sooritas kosmoselennu "Vostok I", aga temas säitis kaasa Juri Gagarin, maailma esimene kosmonaut. Kõlab ette kui muinaslooline paeem see, kui kangelane Juri Gagarin kirjeldab meie emaxest Maad kolmesaja kilomeetri kauguselt:

... „ On näha heleda maapinna ebatavalist ilusat üleminekut täiesti mustaks taevaks, kus säravad hele-

dad tähed. Maaker ümbritseb õrna sinist värvi orsoal. See on õhukiht. Ülleminex helesiniselt mustale on võratult kaunis ja sügav. Kui kosmoselaev jõudis maa varjust välja, oli vaatepüü teistsugune. Sellel oli hele oranži riba, mis läks jälle üle helesiniseks ja unesti sügavmustaks...

Kes oli juuri Aleksejevitsi Gagarin? Nõukogude inimene, lennuräe major, kalhaasniku poeg, N LKP poeg, kelle sarnasid on meie riigis tuhandeid ja kümnetuhandeid. Juba noorusis unistas ja suurte raskete ülesannete täitmisest, kangelaslikkusest. Ta unistuseks oli saada lenduriks, heaks, tublins lenduriks, kellele kodumaa on uhke. Ta teod üle tasid unistused: temast sai maailma esimene kosmonaut, millest ta noorusis veel ei julgenud unistadagi.

Naunid! Elu meie ümber tormab kahutava kiirusega. Ka meie unistused peavad olema julged, et kui me sumeks kasvame, et nad saaksid siis kommunistliku ühiskonna kandjaks.

Nõukogude teadlased ja juuri Gagarin näitavad, kui kangal on setsialistlik ühiskond es kapitalistlikust ühiskonnast, meie asaks jääb näidata, kui kangal es on kõigist maailma konda dest kommunism. ja me näitamegi.

Elle Metsmäe

VII kl.

See oli süski unes...

n öö. Kõik magavad. Ka minagi magan. Süs teusen oma voodist ja lähen vaatan, kas isa-ema magavad. Kuid näen, et nende voodi on tühi. Kuhu nad on läinud? Panen enese riidesse ja lähen õue. Seal ei ole ühtegi inimest. Kuhu on jäänud kõik inimesed?

Mu tee läheb teiduainete kaupluse. Ka sealgi ei ole ühtegi inimest, aga uksest on lahti. Võtan šokolaaditahvli ja maitsen. Tean küll, et seda ei tohi teha, aga inimesi ei ole ja millaks siis šokolaad sisab.

Süis lähen edasi lennuvälja juurde. Seal on kohutav inimmeri. Ka isa ja ema on seal. Nüüd mul hakkab piinlita šokolaaditahvli pärast, kuid midagi pole parata. Väljakul seisab suur helkiv lennuk. Kõik lehvitavad mulle ja mina viipan vastu. Ma märkan, et olen kuulnud naislendur ilusas mundris kuld-
bressidega. Istun lennukisse ja sõidan kõrgele.

Kihutan pööritava kiirusega. Siis järsku len-
nuk põrkab millegi vastu ja jääb seisma.

Taavare, see on ju kuu, suur ja külm tae-
vareks. Ma kajatan valjusti ja hüüan
inimestele: „Appi, ma ei saa alla!“...

Siis laman oma voodis. Tore tunne, et
olen „jälle all“. Ma olen seda käike näi-
nud unes. Kui emale seda jutustasin, lau-
sus ta: „Need kosmoselennud ei anna enam
sullegi rahu. Kulad õüsigi kuu peal!“

Toimetus: Karl Praaxli
Anne Vilks
Alli Möttnix
Ulle Reino